

[Hromádkovo pojetí pravdy]

Ladislav Hejdánek

◆ poznámky, česky, vznik: 1958

◆ notes, Czech, origin: 1958

[Hromádkovo pojetí pravdy] [1958]

(21)

V pozadí Hromádkova pojetí pravdy je vědomí protikladnosti všeho, co je vskutku motivováno pravdou, ke všemu trvalému, tradičnímu, vžitému, ve vyježděných kolejích zůstávajícímu, protože tu uniká to nejpodstatnější, čím se pravda i všechno to, co vyrůstá pod jejím panstvím a působením, tlakem, vyznačuje, totiž jedinečným časovým momentem. Nestačí otázka, jak je třeba myslet, abychom se neminuli pravdou: je třeba pamatovat na docela určitou chvíli, kdy máme (nejen musíme) tak a jinak myslet (Problém pravdy v teologii, 1928, str.21).

12. 8. 1958

(22)

Theologičnost Hromádkova není v tom, jak chápe pravdu, tj. jak usiluje o postižení její povahy, nýbrž je tam, kde v tomto úsilí přestává. Jeho pojetí pravdy je filosofické do té chvíle, dokud se nezačne omezovat na kladení mezí. Totiž tam, kde ve svém úsilí o pozitivní vystižení pravdy ustává na základních liniích, které už neprovádí. Filosofie je všude tam, kde se člověk o nědo pokouší, kde něco dělá, provádí, uskutečňuje. Je tam, kde je úsilí o postižení toho, jak se věci dějí, jak to s tou pravdou chodí.

(Nedatováno, pravděpodobně z r. 1956.)

Patočka ve svém pojednání o Hromádkově vztahu k filosofii (J. L. Hromádka a filosofie, KR 16, 177–184, 1949) hned na počátku prohlásil, že Hromádka není filosof a nechce jím být. Toto tvrzení ovšem je ve své platnosti silně podmíněno. Především je podmíněno Hromádkovým pojetím filosofie, o němž lze dosti přesvědčivě ukazovat, že není skutečným možností a dokonce ani již dosaženým výsledkům filosofie právo, že tedy filosofii skresluje. Naše práce o Hromádkově pojetí pravdy má mimo jiné za úkol rovněž na této tematice ukázat, že mnohé z toho, co v Hromádkově pojetí je vyhrazeno teologii, ve skutečnosti nevykročí z možností filosofie. Přitom ovšem nechceme zapomínat, že nejde jen o otázku terminologickou, že cirkumskripce pojmu a oboru filosofie (i theologie) má konkrétní dosah pro danou (tu kterou, určitou) situaci duchovní, mravní, ideovou, ideologickou, společenskou, politickou atd.; nicméně na tomto místě se chceme zdržet zkoumání těchto souvislostí a jenom odkázat na jinou příležitost, kdy bude spíše možno tak učinit. Na druhé straně je Patočkovu tvrzení podmíněno také jeho pojetím filosofie (a theologie). Aniž bychom museli hned na místě rozvádět zmíněné myšlenky, můžeme předběžně naznačit, že se situace silně promění, nebudeme-li se držet Hromádkova pojetí filosofie a založíme-li svůj výklad na takových posicích filosofických, které umožní vykročit jak z těsného schematu Hromádkova, tak i Patočkova. Patočka ostatně naznačuje, že Hromádkovo pojetí filosofie je příliš těsné a ukazuje perspektivu filosofických možností proplout mezi Scyllou pozitivního myšlení a Charybdou absolutistických nároků. Nicméně už to, že pro něho víra není filosofickou možností, nýbrž že mezi věrou a filosofickým myšlením je provždy napětí, roztržka, že jedna narušuje a přímo ruší druhou, to znamená, že potom Hromádka nemůže být pojat jako filosof. To ovšem odporuje skutečnosti, neboť nás to nutí odlišovat v Hromádkově myšlení filosofické prvky jako cosi fragmentárního, v celku však theologicky přeznačeného. Naproti tomu mám za to, že právě studie o Hromádkově pojetí pravdy nám – mimo jiné – umožní prokázat, že s filosofického hlediska je Hromádka právě tak jednotnou a mohutnou osobností jako s hlediska theologického. Že tedy Hromádka je filosofem právě tak dobře jako je theologem. Celkem života není myšlenka filosofická právě tak jako theologická. Jestliže je dovoleno

zabývati se Hromádkou jako theologem, má stejné oprávnění pokus, který se jím chce zabývat jako filosofem. Nehledě už k tomu, že svou podstatou je theologie nemyslitelná bez filosofického pozadí, od něhož se odráží, z něhož se vyděluje; a nehledě k tomu, že v průběhu dějin nassála do sebe západoevropská filosofie tolik motivů theologických resp. křesťanských, že i dnes po mohutném úsilí emancipačním nese s sebou nesmírně mnoho z toho, co dějinně načerpala – jenom tomu odřezává historii a činí tak sebe samu o to méně srozumitelnou.

19. 8. 1958

Hromádka má jistě pravdu v tom, že pravda není netečným předmětem našeho úsilí – že bychom nikdy nedošli pravdy, kdyby se nás ona nezmocňovala, kdyby ona napřed nebyla v pohybu k nám a nás v pohyb neuváděla.

24. 6. 1958

V Hromádkově „Problému pravdy“ je filosofie skreslena jen proto, aby mohla theologie být ukázána jako pravá filosofie. Ruku v ruce s tímto pojetím theologie jakožto pravé filosofie jde pojetí, které je mu základem, totiž že Bůh je pravda – je pojat jakožto pravda.

28. 6. 1958